
Asırların Kavgası İbni Teymiye

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Bir cemaati, medresesi, ekolü, arkadaş grubu olmadığı hâlde, yedi yaşında hafız olmak için bir medreseye girdiği günden beri, tam yedi asırdan beri adı kavga konusu olan bir insandan söz edeceğiz.

Yedi yaşlarında hafız olmak için medreseye kondu. Hocaları onun zekâsı üzerine dersler, konuşmalar, oturumlar yapmaya başladılar. 17 yaşında fetva icazeti aldı. 18 yaşında ilk kitabını yazdı. İlk fetvası, ilk kitabı piyasaya bomba gibi düştü. İbni Teymiye, Takiyüddin İbni Teymiye, annesinin verdiği isim Ahmed bin Teymiye. Onu ailesinin içinde Takiyüddin diye anmışlar. 'İbni Teymiye' ise artık bir markadır.

Özellikle tekrar vurgulamak istiyorum: Ömer bin Hattab radiyallahu anh nasıl tek başına bir adam, bir cemaatin başı değil, bir mezhebin başı değil, medresenin yöneticisi değil, bir grupla beraber hareket etmemiş; Müslüman doğmuş, Müslüman olarak ölmüş; siyasetle meşgul olmuş bir insan ama tarihin her döneminde Ömer bin Hattab Müslüman olduğu günden beri tek bir isim olarak anıldığı gibi İbni Teymiye de bir cemaatin başı olmadığı ve özellikle adına kurulmuş bir dernek, vakıf gibi bir ekolün etrafında da yaşamadığı hâlde İbni Teymiye markadır, isimdir ve çok enteresan bir şey daha:

Sağlığında İslam devleti ve onun emsali ya da ondan daha küçük olan âlimler tarafından yoğun bir baskı altına alınmış, fikirleri dizginlenmeye çalışılmış birisi olduğu hâlde onun hakkında en ağır ithamları yapan ulema bile onun bir yönünü muhakkak övmüşlerdir. Ya zühdünü, dünya malına tenezzülsüzlüğünü övmüşlerdir ya da ibadetini. Bir şeyini muhakkak övmüşlerdir. Onu seven talebeleri, hayranları elbette onu zaten övüyorlar. Bir kusuru yok gibi, masum bir insan gibi onu takdir ediyorlar. Bunu normal karşılıyoruz.

Subkî denen meşhur Şafiî âlimi onun hakkında kitap yazmış, bu adamın kitabı okunmaz, batıl şeyler söylüyor, demiş. Sorulduğunda da belli yönlerini övmüşler. Düşmanları bile onda övülecek şeyler bulmuşlar. Böyle bir insandan söz ediyoruz.

Ancak bazı kuralları ikrar ettirmeden beynimize, ne İbni Teymiye'yi konuşmanın bir yararı var ne de filan meşhuru, âlimi konuşmanın. Bu kurallar aslında insanın konuşulduğu, filan meşhur kimsenin konuşulduğu her toplantının başında tekrar edilmelidir. Aksi takdirde biz nefislerimizin hoşuna gidecek, bir kısım mümini memnun edecek bir kısmını da üzecek sözler söylemiş oluruz.

Birinci ve en büyük kural: Biz sadece bir insanın masum olduğuna iman ediyoruz. Masum, 'günah işlemez' demek; bu yalnızca bir kişidir yeryüzünde, o da Abdullah'ın oğlu Muhammed aleyhisselamdır.

Ondan önceki peygamberler de şüphesiz o özelliği taşırlar. Muhammed aleyhisselamın dışında ona en yakın olan Ebu Bekir de dâhil Ali, Osman, Ömer de dâhil olmak üzere masum yoktur. Âdem'den gelen herkes hata içinde yaratılmıştır. Peygamberleri de Allah özellikle makamları gereği koruduğu için. Yoksa peygamberler gördükleri eğitimden sonra artık hata yapmıyorlar, hep doğru işler yapıyorlar şeklinde değil. Ruhü'l-Kudüs Cebrail aleyhisselam sürekli onların yanında bulunduğu için, melek denetimini aşamadıkları için hata yapmıyorlar.

Yaptıkları hata Allah'a ve getirdikleri dine mal olurdu. Onun için Allah onlara hata yaptırmadı; yoksa onlar da insan çocuğu. Onlar da hata yapan Âdem'in çocuklarından; meleklerden değil. Bu kural İbni Teymiye'yi konuşurken de geçerli, Ebu Hanife'yi konuşurken de

geçerli, Halid bin Velid'i de konuşurken geçerli. Masum insan yoktur, peygamberler hariç. Herkes hatakindır. Hata yapmaya müsaittir. Biz insanların hatalarını onların yok sayılmaları veya bizden, bizim onlardan olup olmayacağımızı belirleyeceğimiz kural olarak görmüyoruz. Hata ile hıyaneti ayırdığımız için.

İkinci kural: Sevgili Peygamber'imiz, Abdullah'ın oğlu Muhammed aleyhissalatü ves-salam da dâhil, Allah'tan başka hiç kimse övülürken sınırsız övülmez. Yerilirken de sınırsız yerilmez. Efendimiz aleyhisselam ne buyuruyor: "Hıristiyanlar'ın Meryem'in oğlu İsa'ya yaptıkları gibi beni abartıp durmayın. Allah'ın kulu Muhammed deyin." Kulluk standartlarını aştırmayın bana. Hıristiyanlar'ın ve önceki ümmetlerin peygamberlerinin mezarlarını ibadethaneye çevirdiği gibi, siz de benim mezarımı ibadethaneye çevirmeyesiniz. Kulluk ettiğiniz ben değilim Allah'tır, demeye gelen ikaz bu. Sevgide ve yermeye sınırsızlık bu ümmette yoktur. Ne kadar? Hak ettiği kadar herkes sevilir. Zira fani, ebedilik karakterinde övülmez. Hatası önceden tescil edilmiş olan sonsuz bir yergiye tâbi tutulamaz. İman esasımızdaki inceliklere aykırı şeyler bunlar. Allah Teâlâ cehennemlik olduklarını söylediği ehl-i kitabın bile içinde insafıların olabileceğini söylüyor.

Efendimiz aleyhisselamın döneminde alkole bulaşan bir sahabe; ashab-ı kiram onu yakalamışlar. Peygamber Efendimiz'in de olduğu bir yerde onu azarlıyorlar, dövüyorlar. O arada "Utanmıyor musun, ne biçim Müslüman'sın sen? Dinden çıktın, edepsiz!" gibi içkici birine ne muamele yapılacaksa onu yapıyorlar. Efendimiz aleyhisselam hem dövülen hem de hakaret edilen bu zatın karşılaştığı pozisyonu görünce buyuruyor ki: "Durun bakayım durun. Niye şeytana yardım ediyorsunuz ki siz? Bu adam Resûlullah'ı seven birisi, hiç mi bu iyiliğini görmüyorsunuz bunun?" Adamın alkolüne kafayı taktınız, adama gâvur muamelesi yapıyorsunuz. Alkolü kadar kınayın, Resûlullah'ı seven bir mümin kadar takdir edin bunu. Bu dengedir. Ümmet-i Muhammed denge ümmetidir. "Ümmetün vasatün" bu demek. Denge ümmetiyiz biz. Alkolü kadar nefret ederiz, takvası kadar da takdir ederiz.

Bir başka kuralımız: Çevresinden, yaşadığı asrın şartlarından etkilenmemiş bir dünyada yaşamamış insan olmalıdır. Hem dünya şartlarında yaşamak, hem de çağından etkilenmemek mümkün değil. Nasıl Nuh çağında yaşayanlar o çağdan etkilendiler, Resûlullah'ın çağında yaşayanlar da o çağdan etkilendiler. Ebu Hanife de kendi çağının şu kadar, bu kadar kültüründen etkilenen birisidir. Nitekim Ahmed bin Hanbel, ondan yaklaşık 100 sene sonra gelen biri olarak hadislerin daha çok yayıldığı bir ortamın Müslüman'ı olduğu için o Ebu Hanife'den farklı bir şekilde etkilenmiştir. Onun için biri bir mezhep gibi öbürü öbür bir mezhep gibi bahsedilmektedir. Aslında aynı şeyleri, aynı sesi çıkarıyorlar. Bu da önemli bir kural.

İnsan düşünüp tartışırken İbni Teymiye olsun veya başka biri olsun, yaşadığı asrı bilmeden herhangi bir şekilde hüküm vermek zulme düşürebilir.

Bir başka husus: Bu İbni Teymiye için de geçerli Resûlullah aleyhisselam Efendimiz'in biricik torunları, hanımları için de geçerli, hepimiz için geçerli bu: Allah azze ve celle, her insana bir rol takdir buyurmuştur. Bunun için filan insanı filan köyde yaratmıştır. Filan insanı filan zamanda yaratmıştır. Onun o zamanda, o köyde yaratılması, aynı karakterde bir insanın başka bir köyde yaratılması, bunların hepsi Allah'ın planında taşların bir yere oturması için gerekli şeylerdir. Taşlar yerine otursun diye Allah, Ebu Hanife'yi gerektiği zamanda yaratmıştır. Ahmed bin Hanbel'i de Ebu Hanifeciliğin çizgiyi aşmaya başladığı zamanda yaratmıştır. İnsanların gribe yakalandığı zamanda, kış zamanında portakal, mandalina yaratıyor Allah. İnsanların henüz grip olmadığı, gömlekle dolaştıkları zaman da karpuzu yaratıyor. Meyveleri böyle bir rol gereği Allah yazıya uygun, kışa uygun, bahara uygun yarattığı gibi İbni Teymiye'yi de gerektiği zamanda, Selahaddin Eyyubi'yi onun gerektiği zamanda, Fatih Sultan'ı da Bizans'ın en çökmesine yakın zamanda yarattı.

Bizans'ın Avrupa'nın en güçlü olduğu zamanında Sultan Fatih yaratılsaydı ve o rolleri oynamak isteseydi, Yıldırım Beyazıt gibi bir hatıra olarak gelip geçecekti içimizden. Sadece Sultan Fatih'in dev görüntüsü yok ortada. Onu Fatihleştirecek ortamı yaratan Allah var ortada. Bizans birbirine düşmüş, kuşatılmış surlarına rağmen melekler dışı midir, erkek midir diye tar-

tısrırken gelen Fatih dev bir Fatih oldu. Bizans'ın attığı oku isabet ettirdiği zaman gelseydi Fatih, işte 11 yaşında gelmişti, olmadı. O zaman gibi olurdu.

Yani hepimizi -buna herhangi bir Müslüman, firavun, herhangi bir kâfir de dâhil olmak üzere- Allah, hatta her keçiye, her tavuğu bu yeryüzündeki muhteşem planına uygun zaman ve zeminde yaratmıştır. Onun için “keşke şu Sultan Fatih, Fransız İhtilali’nden sonra yaratılsaydı, ah be Fransızlar’a meydan okusaydı, Kanunî Viyana’ya yirmi sene önce gitseydi” diyemezsin. Ne zaman en uygunduysa Viyana’ya gitmesi, onu o gün yarattı Allah. Yani 20 sene önce kalıpları yetişmedi, annesi babası geç evlendi, onun için Viyana’ya mı gönderdi diyeceksin. Değil böyle. Dakikalık bir gecikme yok Allah’ın planında. Ahmed’i yetiştiremedi de Allah onun yerine Mehmed’i koydu; yok böyle bir şey. Değil Ahmed, Mehmed, insanın toprak bile olmadığı, Âdem aleyhisselamın ses getirmez bir boş küp gibi olduğu zaman da Allah binlerce sene önceden hazır. Hangi yörede hangi ağacın yaratılacağı hazır olduğu gibi o da hazır. Bu da büyük bir hakikat, bunu unutmuyoruz.

Kimi konuşuyorsak, kendimizi düşünüyorsak, çocuklarımızın üzerinde bir plan varsa, çocuklarımızı konuşuyorsak bizden önceki babalarımızın üzerimizdeki hatalarını konuşuyorsak, 20 sene önceki taktiklerimizi, yanlışlarımızı, doğrularımızı konuşuyorsak bu büyük planın parçası olduğumuzu unutmadan konuşuyor olmamız lazım.

O da şudur: Ümmet-i Muhammed olarak elimizde Kur’an var, elimizde Resûlullah aleyhisselam var. Ölçüsüz ümmet değiliz, Kur’anlı bir ümmetiz. Dolayısıyla insana bakarak Allah’ı tanımıyoruz. İnsana bakarak Hakk’ı tanımıyoruz. Hakk’a bakarak, Allah’ın kitabına bakarak insan tanırız. İbni Teymiye, Ebu Hanife, Malik bin Enes, Ahmed bin Hanbel, Muhammed bin İdris Şafîî iyi adamlar olduğu için Müslümanlık bizim hoşumuza gitmedi. Onlar İslam sayesinde iyi oldukları için biz onları sevdik. Ya da beğenmedik.

Biz a, b, c insanını Kur’an’a ayarlarız da, Kur’an’ın süzgecinden, eleğinden geçerse ona iyi deriz. Elekten geçmeyene, Kur’an’ın eleğinden geçmediği için Peygamber hadislerine paralel düşmediği için bir insana kötü diyebiliriz. İyi konuştuğu için, iyi yazdığı için, vakfi serveti büyük olduğu için kimse iyi olmaz, kimse kötü olmaz, böyle bir şey yoktur. Bu da şunu gösteriyor. İnsan madem hatasızlık maskesi giyemiyor, kimse kendi başına iyiliğin örneği, kötülüğün örneği olmuyor, o zaman biz insanları oldukları gibi alırız. Bize Resûlullah aleyhisselam ve ashabının bıraktıkları mirasa uyumları kadar alır, uyumsuzluklarını da bırakır gideriz. Aldığımız bir kilo portakalda yaptığımız gibi. Kalitelisini alıyoruz, kabuğunu atıyoruz, çürüğünü bir kenara atıyoruz. İnsan da böyle. Çok farklı değil portakaldan. Âlim olsun. Hatasından söz edilemeyecek âlim olmaz. İncelendiğinde ashab-ı kiramın üzerinde bile yığınla hata bulmak mümkündür. Şu, mağaradaki iki adamdan birisi olan kişinin bile biz hadis-i şeriflerde bakıyoruz, Peygamber’den ikaz aldığını görüyoruz.

“Ebu Bekir, sen yoksa o adamları küstürecek şeyler mi söyledin? Allah’ın dostlarını mı üzdün Ebu Bekir?” Bana denmedi, Ebu Bekir’e söylendi. Mağaradaki iki kişiden biri. Kur’an’la tescil edilmiş azametinin sahibi. Ama melek değil. Masum da değil. Doğal. Ayıp da değil bunlar. Büyük muhaddislerden ya da cerh-tadil âlimlerinden olan Zehebî’nin bu konuda, âlimleri ümmet-i Muhammed’in liderlerini değerlendirme konusunda çok önemli tespiti var. Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ isimli kitabında belli yerlerde böyle serpiştirmeler yapıyor. Bunlardan birinde diyor ki: “Biz bu ümmetin büyüklerini ilimleri, hizmetleri, zekâları ve hayatlarındaki tatbikatlarına bakarak değerlendiririz.” Sonra devam ediyor: “Bizim ilminden, aklından razı olduğumuz, beğendiğimiz ulemanın doğal olarak ortaya çıkacak hatalarını görmezden geliriz, koca âlim sana bunu yakıştıramadım, sen de sapıtmışsın demeyiz, ona da insan olarak yanılma hakkı veririz. Onu muhasebe edip, şu kadar yıllık hizmetini yok saymayız. Buna rağmen yanlışını da taklit etmeyiz. Ondağı güzellikleri alır. Yanlışını ile de onu baş başa bırakırız.”

Bu neyi karşımıza çıkarıyor bizim. Zehebî gibi bir adam, binlerce âlim hakkında olumlu, olumsuz kanaatler belirtmiş birisi kimsenin masumluk karakterinde görülmeceğini, görmenin hata olacağını anlatan tespitini söylüyor.

İbni Teymiye'yi konuşacağız ama onun doğumuna kadar olan süreci bir kez daha hatırlamamız lazım.

İslam garip başladı biliyorsunuz. Bir kişiyle, iki kişiyle başladı. Yedinci kişisi çocuk olan bir din olarak başladı. Gariplerin dini sadece 20 yılda zafere ulaştı. Allah lütfetti. Mekke'nin fethi ile beraber gariplik süreci bitti. Sonra Resûlullah aleyhisselamın vefatından sonra onun ashabının her biri mobil vakıf hâline geldiler. Şimdi biz vakıflar kuruyoruz. Müslümanlar'ın çocuklarını bize getirmelerini istiyoruz. Dernekler kuruyoruz, ilanlar veriyoruz, çocuklar bize gelsin diyoruz. Onlar mobil vakıf hâline geldiler. Ashab-ı kiramın yürüyerek, yalınayak, çıplak güneşin altında Allah'a davet için gezdikleri yerler klimalı bir araba ile bugün gezilecek olsa insana kilolar kaybettirir. Binlerce kişiyi dolaştılar. Allah'a davet ettiler. Ama gittikleri her yere Peygamber aleyhisselamın yaptığını yapmak için gittiler. "Allah'a iman et, Muhammed'e iman et, namaz kıl cennete gir, zekât ver cennete gir." dediler. "Çiçeğe bak, bu çiçekler ne kadar güzel, bu çiçeklerin Rabbine iman et." demediler. Kur'an kavanozundan ballar sundular insanlara.

Ayet okudular sadece, çünkü onlar da felsefe ve mantık bilmiyorlardı. Kızıl bir cahillikten geldiler. İlk, tek ve son olarak Kur'an öğrendiler. O Kur'an'ın açıklaması olan hadis-i şerifler öğretiler. Dolayısıyla ashab-ı kiram eğitimi, sorun üretmeyen bir eğitim oldu. Yan tesir etmeyen ilaç gibi geldi insanlara. Ashab-ı kiramın elinde imanla şereflenen yüz binlerce insan kimi Hint kültüründen, kimi Yunan kültüründen, kimi Şamanizm'den, kimi filanca eski uygarlıktan etkilenmiş insanlardır. Onlar gelince ashab-ı kiram gibi geçmişlerine ait kültürü sıfırlayıp atamadılar. Bilhassa Kadisiye'den sonra İslam'la şereflenen, İran'dan gelen nesil, ashab-ı kiramın şirki tekmeleyip Resûlullah'ın arkasında saf olma berraklığını maalesef gösteremediler. Çok zeki bir millet. Ebu Davud'undan, Müslim'inden vesair o büyük muhaddislere, Ebu Hanife'ye kadar pek çok Allah dostu âlim de onlardan çıktı. Biraz sonra göreceğimiz bir sürü sıkıntının kaynağı da onlar oldular. Sadece onlar değil, ashab-ı kiramdan sonra gelen nesil beraberinde sorun getirerek geldi.

Müslüman. Müslümanlıkta bir sıkıntı yok. Ama sorunlu Müslüman. İçinde hâlâ hastalık kalıntıları var. Sağlam yürüyor ama mikrop bünyede yaşıyor. İlk soğukta grip olup yatağa düşüyor. Böyle bir iman ehli nesil ortaya çıktı. O gelen nesil, yani ashab-ı kiramın eliyle Müslüman olan nesil 100. yıldan itibaren, Resûlullah aleyhisselamın vefatından sonraki 100. seneden itibaren, İslam'ın içinde ekoller oluşmasına neden oldular. İlk defa imanın esaslarından birisi olan kadere imanla cedelleşilmeye başlandı. Vardır-yoktur, etsek de olur, etmesek de olur tartışmaları başladı. Bu dış güçlerin etkisi ama dışarıdan etki değil. Dış güçlerden intihal edenlerin, beraberinde dezenfekte edilmeden getirilmiş sorunlarıydı bunlar.

İslam, o günlerinde dış güçlerin etkisinde kalacak bir din değil. Müslümanlar dış güç sorunu o zaman yaşamıyorlardı. Neden? Çünkü yüzde yüze yakını, kadını erkeğiyle hepsi şehadete hazır bir ümmete dış güçlerin yapabileceği bir şey yoktur. Dünyalık birikintisi olanlar dış güçlerden etkilenerek İslam'a zarar verirler veya vermezler. Dış güçler dediğin enayi değil, ölümü göze almış insanlarla nasıl uğraşsın. Yermük'te yetmiş bin küsur kişinin önünde 5-10 bin kişilik bir ordunun şehadete koşuşunu gördükten sonra Roma enayi mi, niye bir daha gelsin? Bunun için, o zamanki sorun mescitlerde üremiş bir sorun oldu. Ne idi bu sorun? Kur'an'ın temeline ait konularda münazaralar, tartışmalar, görüşler ortaya çıktı. Bu ciddi bir

felsefe etkisiydi. Felsefe yani eski milletlerin, özellikle Yunan felsefesinin ciddi bir etkisiydi. Bu ikinci asrın sonlarına kadar şok edici etkiler yaptı.

Ama yine de camilerde, mescitlerde, meydanlarda gözle görülecek bir sorun değil. Laboratuvarda hissediliyor. Bunu Ebu Hanife anlıyor. İmam Şafiî anlıyor ama Müslümanlar'ın, imamların, hocaların anlayacağı düzeyde bir sorun değildi bu. Sonra Ebu'l-Hasan el-Eşarî, Eşarî mezhebinin imamı olan zatın himmeti ile Müslümanlar bu soruna karşı kelam ilmini geliştirdiler. Kelam ilmi özellikle karşıdan gelen mikropları, imanî mikropları kırmak için iç temizleme cihazı olarak geliştirildi. Ki buna Türkiye'deki yaygın imamlardan olarak bilinen yani Hanefî mezhebi çevresinde bilinen Maturidî hazretleri de dâhil. Sadece bu ikisi değil tabii. 5-10 sivrilmiş zat var. Bunlar kendilerini içeriye sızan bu mikrobu yok etmeye inhisar ettirdiler.

Ciddi bir şekilde çalıştılar, gerçekten de bu mikrobu taşıyanlar barınamadılar. Kitaplarıyla, çalışmalarlarıyla toplum bunları dışladı. Çünkü mukavemet gösteren Eşarîler, Maturidîler ve talebeleri çok ihlaslı, çok samimi çalışmalar yaptılar. 400. yıldan sonra yani iki asırdan fazla bir zaman bu çalışma ciddi bir şekilde toplumu korudu. Maalesef 4. asırdan sonra korkulan felsefe ne tehlike verecekti ise bunu kelam vermeye başladı. Felsefe şu açıdan tehlikeliydi:

Felsefe 100. yıldan sonra İslam toprağına girince ne zarar verecekti; Allah'ı, imanı, ahrete imanı sallantıya düşürebilecekti. Bunu yapıyordu nitekim. Kadere imanın ne gereğı var deniyordu. Mesela Mürchie mezhebinin ele alalım. O dönemin sıkıntılarında biri. Tıpkı Hıristiyanlık'taki gibi Mürchie diye bir ekol çıktı. Mescitlerde, her yerde konuşuyorlar. Bunlar namaz kılıyorlar, oruç tutuyorlar, cihada gidiyorlar, şehit oluyorlar. Ama adamların inancı şu: "Allah cehennem diyor ama korkutmak için diyor. Yakmaz Allah kimseyi." "Niye yakamıyor beyefendi?" "Hem Erhamürrahimin olacaksın, hem bizi yakacaksın, acır yakamaz." "Nereden biliyorsun?" "Aklım öyle diyor." Bir ekol. Bu neye teşvik ediyor 50 sene sonra? Nasıl olsa yakmayacak Allah, sonunda bir tövbe ile kurtulurum deyip namazı gevşetiyor, cihadı gevşetiyor. Şeytan 150-200 sene sonrasının planları olarak bunu hazırlıyor.

Haricîlik çıktı, bunun tam tersi. "Niye sen hızlı nefes aldın?" "E hapşırıcaktım." "Niye ellerini ağzına koymadın, Peygamber'in hadisini bilmiyor musun? Hapşırırken elini ağzına koy! Öldürün lan bunu! Bu dini soğutuyor." Bu kadar. Ben bunu mübalağalı anlatıyorum ama mantık bu. Biri dini toprağına gömüyor nostaljik bir hatıra diye. Öbürü de alıp dinden mızraklar üretiyor. Kesiyor, doğruyorlar. Kestiklerinden biri de Ali ibni Talib radyallahuanhtır. Onu da bu mantıkla kestiler. Sen dinden çıktın, deyip Ali'ye din uyguladılar. Böyle. Bu tip ekoller.

Bunlar kelam ilminin gücüyle önce bir kenara çekildiler. Sonra kelam ilmi kendisi zararlı olmaya başladı. Aynı konular kelam kitaplarının konusu hâline geldi. Neden? Çünkü kelam bir düşman cepheyi, bir mikrop ortamını yıkmak için çıkmıştı. Düşmanı çokertti. Çökerince kendisi tehlikeli olmaya başladı. Bu sefer kelamdan sorun üredi. Bu sorun 5. asrın ortalarına gelindiğinde Gazalî'nin cihadıyla, Hüccetü'l-İslam İmam Gazalî'nin cihadıyla, büyük cihadıyla -Allah ondan razı olsun- büyük bir darbe yedi. Neredeyse Kur'an'ın yerine kelam kitapları konacaktı. Böyle bir tehlikenin sirayeti zamanydı.

Mesela 'Batnîlik' mezhebi çıktı, kelamın ürettiği sorunlardan biri olarak. Bütün İslam âlemini kuşattı. Bunlar "İslam'ın bir gizli yönü, bir de açık yönü var. Açık yönü denilince tavaf

etmek, namaz kılmak. Mekke'nin etrafında dönüp durmak enayiliktir" anlamına gelen görüşler ileri sürdüler. Peki ne yapmamız lazım? "Ruhun Allah'ın etrafında dönsün." Nasıl dönecek? "Yum gözünü." Yumdum. "İyi düşün." Düşündüm. "Hadi Allah kabul etsin, hac yaptın sen."

Şimdi insanlar "kalbin temiz olsun" demiyorlar mı? Batınîliğin bir numaralı sloganıdır bu. "Kalbine bak sen." Bunu camideki de söylüyordur. Kilisedeki de söylüyordur.

Gazalî ile beraber Batınîlik büyük bir darbe yedi. Gazalî vahşiyi yaraladı, ağır yaraladı hem de. Ama Gazalî'nin başaramadığı bir iş daha vardı.

Gazalî 55 yaşında vefat etti. 45 sene kendisi de kelamcı ve felsefeciydi zaten. İçinde yaşadığı sistemin bataklığını gördüğü için Allah'a dönüp istiğfar ederek felsefe ile savaşmaya başladı. Savaşırken de savaş taktiği olarak daha önce onlardan aldığı F-16'ları kullandı. Sıkışınca yedek parçayı yine onlardan istedi; kelam ve felsefeden. Dolayısıyla vahşiyi yaraladı ama öldüremedi.

Gazalî'nin ölümüyle bu yaralı, topluma daha hızlı saldırmaya başladı. Bu sefer tasavvuf ismini aldı. Batınîlik'ten tasavvufun içine sızmalar oldu. Fıkhnın içine sızmalar oldu. Tefsire, Kur'an'ı anlamaya sızmalar oldu. Sorun öyle bir Gazalî'yle falan halledilemeyecek boyutlara ulaştı. Ama Gazalî rahmetullahi aleyh çok büyük bir servet bıraktı. Tehâfütü'l-Felâsife'si var; Felsefenin Sapıklıkları diye bir kitap yazmış. Ama enteresandır, sonra gelen İbni Teymiye ve talebeleri Felsefenin Sapıklıkları denen kitabı için "Sapıklık türlerinden biri de bu." diyorlar. Çünkü F-16'larla savaşmış, yedek parçayı yine onlardan almış, bundan dolayı.

Yani bu sefer 6. asırdan sonra Kur'an-ı Kerim tıpkı bugünkü gibi 500 puan SBS'yi tutturamayan büyük liselere kaliteli liselere giremeyecek çocukların işsiz kalmamak için ve ahiretini, anne-babanın ahiretini kurtarması için medreselere verildiği duruma düşülmüş. Kur'an değerli değil. "Felsefe biliyor musun?" "Bilmiyorum." "Ne anlarsın sen!"

İbni Sina'nın, Farabî'lerin, felsefeyi din hâline getiren büyük isimlerin de burada etkile-ri var. Bu isimleri tenkit için söylemiyorum. Süreci sadece anlatıyorum. Tarihi anlatıyorum ar-kadaşlar. Bu isimler hakkında biraz önce kural koyduk. Zaten bir kimse hakkında kendisi be-yanda bulunmadıkça, alenî bir dalaleti olmadıkça "beş kuruş eder-etmez" diye bir şey söyle-mek hakkına sahip değiliz. 7. asrın içine girildiğinde yani 601'lerden itibaren tehlike abartıldı.

Ümmet-i Muhammed, firavuna lanet etti, etti, etti. Geldi Muhyiddin ibni Arabi dedi ki: "Firavuna niye lanet ediyorsunuz? Allah dostlarından biridir o." "Sen ne diyorsun?" dediler. "Ne diyeceğim; Allah odur zaten." dedi. Cevabı hazır. "Kur'an-ı Kerim demiyor mu ben sizin büyük Rabbinizim dedi, ene dedi." diyor. Kur'an söylüyor onun büyük rablerden biri olduğunu. İnsanlar silahını kapıp bunun üzerine yürümeye geldiler. Bir kısmı da "e bu tarikat ehli bir adam, bir bildiği var, biz anlamıyoruz bundan, her anlamadığın işe karışma" deyip çekildiler. Muhyiddin ibni Arabi büyük bir kuyuya yeni bir çakıl taşı attı. "Bunu bütün insanlar arasın." dendi. Sadreddin Konevî diye birisi de onun bu sözlerinden din ihdas etti. Ortaya şöyle bir so-run çıktı: Kur'an kullanılarak, hadisler kullanılarak, İslam kullanılarak Yunan felsefesinden din çıkarıldı. Muhyiddin ibni Arabi, Endülüs kökenli, Avrupa kafalı zaten, geldi, Avrupa kültü-rünü -o zaman da Avrupa'dan çekmiş Müslümanlar demek ki- Avrupa'dan getirdiği mikropları Müslümanlar'a taşıdı.

İbni Teymiye doğduğunda bu sorun Bağdat'ı, Şam'ı, Mısır'ı, her yeri kuşatmış durumdaydı. Sadece Anadolu'da yeni kurulmakta olan Osmanlı Devleti ve Anadolu'ya sığınmış olan Anadolu Selçukluları'nda bu yaygın değildi. Ama Selçuklular'ın bir de Bağdat macerası var. Asıl Selçuklu kökeninin Bağdat macerası. Bağdat Selçukluları fitnenin başında zaten, yani onlar da bu fitneye alet oldular. Sadece Osmanlılar, Arapça tercüme sorunu ve coğrafî olarak Şam'dan, Bağdat'tan, Mısır'dan çok uzakta oldukları için yani İznik nere, Şam nere mesela, böyle bir iletişim imkânı olmadığı için onlarda hâlâ bu tür akide sapıklıklarından manzara görülüyor.

Hicretin 6. yüzyılı bittiğinde itikat olarak böyle bir sorun ortaya çıkmıştı. Bu sorunun beraberinde bir de Haçlı fırtınaları esiyor. Moğollar Tatarlar da doğudan geliyor. 6. asır 7. asra intikal edip İbni Teymiye gözünü dünyaya açtığında İslam toprağı bir müceddit bekliyordu. Gazalî'nin başlatıp bitiremediği, Ömer bin Abdülaziz'in başlayıp bitirdiği ümmet-i Muhammed'e imanını tazeleyecek, Kur'an ve sünneti bir numara yapacak bir insan bekleniyordu. Bu insanın eğitimi de Kur'an üzerinden olmalı ama düşmanın silahını da taşıyor olması lazımdı. Hıristiyanlık propagandası da ciddi şekilde söz konusu. Bir de sapık mezhepler söz konusu.

İslam ülkesinde halife var; gerçi İbni Teymiye doğduğunda 5 yıl önce halifelik de bitmişti. Hülâgu'nun orduları Abbasi halifesini bir halya rulo gibi yapıp Dicle'ye atmışlar, hilafeti kaldırmışlardı. Halifesizlik dönemine ait bir çocuk İbni Teymiye. Biraz sonra göreceğiz, etkilenme nedenlerinden birisi de bu. Ama her hâlükârda Şam'da daha rahat bir ortam var. Memlûklüler Mısır'da daha rahat bir hayat yaşıyorlar. Fakat idarecilerle âlimler arasında şöyle bir ilişki var: İdareciler, mesela Mısır'da Memlûkîler resmen köle adamlar. Türkistan kökenli köle herifler, Mısır'a köle olarak getirilmişler. Sarayda alavere dalavereyle kral olmuşlar. Kader getirmiş onları yukarı. Herkese bir rol biçmiş ya Allah. Enteresan bir şekilde adamlar İslam toprağının en önemli toprak parçalarından birini, Mısır'ı idare ediyorlar. Şam henüz Moğol istilası görmemiş. Haçlılar'ın baskısı altında ama Memlûkîler'in temsilcisi olan yöneticiler var.

Bunlar halk rızası ile iktidara gelmiş kimseler değil. Yani hilafet gibi bir müessesese ile 6 asır yaşamış bir milletin başına tepeden inmiş bunlar. Her an bunların uzaklaştırılacağını onlar da az çok tahmin ediyorlar. Bu sebeple ulema ile araları çok iyi. Ulema ile aralarının iyi olması ne demek? Âlimlerin en üst bürokrat kadar rahat yaşamaları demek. "Ne buyurursunuz efendim?" diye sık sık onlara soruyorlar, onlar da bir daha sorulsun "Ne buyurursunuz?" diye en hafifinden alıyorlar bu işi. Bir de enteresan bir nokta daha var.

Mesela Şam'da bir Malikî müftülüğü var bir Hanbeli müftülüğü var; bugünkü deyimi kullanıyorum, o zaman kadı adı veriliyor. Mahkemeler de ondan soruluyor çünkü. Bir Hanefî var bir Şafîî var. Bu bilinçli bir şekilde idareciler tarafından pohpohlanıyor. Oraya kaliteli bir Hanefî getiriliyor, buraya Şafîî getiriliyor. Dolayısıyla güç dörde bölünmüş olarak Şam valisinin önünde duruyor. Beğenmeyince Malikî'yi, Şafîî'ye gidip "Caiz değil mi?" diye soruyor. Dördünün de olurusunu toplamak zor. Dördünün de tepkisini çekmek zor. Bir tanesi ile işi idare ediyorlar. Ulema ile siyasetçi arasında bu aldı-verdiler ilimde otorite bırakmamış.

Hâlbuki İbni Teymiye'nin doğduğu 6-7. asırlar ilmin zirvede olduğu asırlardır. Büyük âlimler yetişmişler, şaka âlimler değil. Ebu Hanife, Şafîî düzeyinde değilse bile sıradan olmayan âlimler yetişmiş, fakat ilmin kendisinde heybet yok ve Bağdat çökmüş. Hilafetin merkezi

olan Bağdat çökmüş. Beraberinde ilimde çöküş oranı da ya da alimlerin heybetinde düşüş oranı da çıkmış. O büyük ve ezelf planında arkadaşlar, Allah Teâlâ, İbni Teymiye'yi gönderiyor. İbni Teymiye Urfa doğumlu, Harran denilen yerde doğmuş. O 6 yaşında iken Moğollar Urfa'ya geliyor diye Şam'a kaçmışlar. Dolayısıyla İbni Teymiye şu andaki Anadolu topraklarının çocuğu.

67 yıllık hayatında dört kelime İbni Teymiye'yle beraber sıyrılıp sivrilmiştir: İlim, amel, kalem, kılıç. İbni Teymiye demek ilim, amel, kalem, kılıç demek. Ciddi bir şekilde cihatlara katılmış. Valilerin, halifelerin korkup kaçtığı yerde onları kılıcıyla "kaçamazsın!" diye cephede tutmuş, en önde savaşmış. Yani yazıyor, yazısı tesir ediyor; kılıcını alıyor, millet peşinden gidiyor; konuştu mu zaten duramıyorsun.

Enteresan bir esprisi vardır. Tarihte biliyorsunuz, Müslüman olduğu hâlde en çok katliamı Haccac ibni Yusuf Essekaî diye birisi yapmış. Bildiğimiz gibi ashab-ı kiramdan da öldürdükleri var. Kendisinin kurup savcı, hâkim olduğu mahkemelerde 20.000 kişiye yakın insan öldürdüğü söyleniyor.

Çünkü sus-pus yapmış bütün İslam âlemini. Ne hırsızlık var ne bir şey var; sessiz bir İslam âlemi çıkarmış, uzun yıllar da Irak bölge valisi olarak iktidarda kalmış. Bir şekilde katliamı ile meşhur insan, öldürmesiyle meşhur isim. Bir gün birisine sormuşlar: "Nasılsın?" "Elhamdü-lillah" demiş. "Haccac'ın kılıcından kurtuldum, İbni Teymiye'nin kaleminden kurtuldum, ne isteyeyim Allah'tan?" demiş. Birisinin kılıcından kurtuldun mu yetiyor sana, birinin de kaleminden. Kılıç gibi kalemi var. Biraz sonra eserlerinden örnekler göreceğiz inşallah. 1263 yılında yani Osmanlı'nın çadır devletini kuracağı yıllarda, 661 yılı yapıyor bu hicrî rakamla, 1263'te İbni Teymiye doğmuş.

Tekrar İbni Teymiye'nin doğduğu yılların siyasî coğrafyasını hatırlayalım. Osmanlı Devleti'nin kuruluş yılları dediğimize göre, yıkılmak üzere olan bir Selçuklu var. Yıkılmış hilafet devleti var. Peş peşe gelen ve yakıp yıkan Haçlı orduları, doğudan Hülagu'nun orduları, Tatarlar, Moğollar geliyor. Batınîlik içten içe yiyor. Batınîliğin kökü de Rafizîler, İran tarafı diyelim. Yeni yeni bir devlet kuruluyor Selçuklu yerine, Osmanlı Devleti. İbni Teymiye'nin doğduğu dönem, bu dönem. Bunun Türkçesi ne? Siyaset yok, devletin sınırı diye bir şey yok, hayat güvencesi yok. İmanı fitneden korumak çok zor. İbni Teymiye'de, onun doğduğu toplumda canını kurtarıyorsun Moğollar'dan, Haçlılar tehlikesi var. Haçlılar'dan kurtarıyorsun, halifenin adamlarından bir adamsın diye seni yakalıyorlar. Ondan kurtuldun Batnîlik imanıyla oynuyor, filan batıl mezhep gelip imanını sallıyor. Böyle bir dönemde İbni Teymiye doğdu.

İbni Teymiye 'mezhepsiz', bildiğimiz gibi. Biraz da halkça konuşmalı. İbni Teymiye büyük mezhepsiz hem de. Bu dönemde İslam adına mezhep mi var, İbni Teymiye mezhepsiz olsun. Din gidiyor, Kâbe'nin etrafında dönmeyi saflık olarak görüyor insanlar. Nerde Hanefîlik, nerde Hanbelîlik o zaman? Nerde Şafîlik? Madem mezhep gerekiyordu o anlamda, şimdi İbni Teymiye'ye mezhepsiz diyenlerin anlamında, o mezhepsizler Batnîliğe cevap verseylerdi, madem mezhep kurtarıyordu insanı.

Bir insanın tansiyonu var, doktor ona ilaç veriyor; ayağı ağrıyınca da o tansiyon ilacından yiyor. Kolu kırılıyor; tansiyon ilacından yiyor? Yani her zamanın değişik bir rolü var, her rol için Allah bir kulunu yaratmış diye bir söz söyledik. İbni Teymiye'nin zamanında mezhep

diye bir sorun yok, iman diye bir sorun var, din gidiyor. Bir kere daha yeryüzü böyle bir fitne yaşadı. İmam Rabbani Ahmed Faruk es-Serhendî'yi gönderdi Allah. Benzer fitnelerin kopyası. Yine aynı şekilde Said Nursî'nin çıktığı yıllar da benzer yıllardır. Yani İbni Teymiye'ye, biraz sonra göreceğiz, iftira büyük bir iftira bu. Sebeplerini de konuşacağız bu iftiranın; ama özellikle mesele iman meselesine, namus meselesine düşmüş. Kimsenin mezheplerdeki fıkıh kitaplarına bakacak hâli yok.

Bir olay var mesela. İbni Teymiye'nin bulunduğu yerde, kadıya birisi gelip “Dar durumdayım, Allah'ın hükmü nedir ona göre hareket edeceğim?” diye bir soru soruyor. O da diyor ki: “İmam Züfer'e göre bunu yapman caizdir.” İbni Teymiye, dedik ya gözü kara bir adam, ayağa kalkmış “kadı bey, kadı bey!” demiş; “Sana Allah'tan soruyor, sen Züfer diyorsun; Allah'ın adı ne zamandan beri Züfer oldu?” Şimdi bu mezhepsizlik tepkisi olarak görülüyor. Değil kardeşim. Adam sana “Allah beni hesaba çeker mi kıyamet günü?” diyor. Sen “Züfer'in içtihadına göre çekmez.” dersene doğruydun bu. Sen Züfer'i çıkarıyorsun adamın karşısına; o da tepkisini gösteriyor, “Ne zamandan beri Allah'ın adı Züfer oldu?” diyor. Bakış tarzı önemli tabii.

İbni Teymiye çok erken yaşlarda zekâsının bereketini gördü. Ama bülbülün çektiği dilindenmiş ya. İbni Teymiye 67 yıl yaşadı, son 34 senesinde yedi defa hapsedilmiş. Kalelerde hapsedilmiş. Hapse girerkenki en büyük baskı da “Yanına kâğıt, kalem almayacaksın.” demişler. Kalem, kâğıt yasak. Ne yapmış arkadaşlar? Talebe almış yanına ziyaretçi kılığında, talebelerinin elbisesine gömleklerine yazmış kitaplarını. Adamda kafa var, başka türlü çözmüş sorunu. Evlenmemiş bir Müslüman. Tabii tam evlilik çağında kendini cihadın ortasında bulmuş, evlenememiş. Bu evlenmemek sünnete uygun bir durum değil, ama evlenmeyen tek âlim o değil. Meşhur muhaddis Darimî de bekâr, meşhur müfessir Taberî de, Nevevî de bekârdır. Bunların evlilikleri büyük ihtimalle kitaplarla olmuş olabilir.

İbni Teymiye'ye giriş yapalım. İbni Teymiye Arapça'da deha bir adam. Sanki Arapça'yı o bulmuş, yazmış gibi bir adam. Çok iyi İbranice, çok iyi Latince biliyor. Çok iyi Türkçe biliyor, hâkim devlet Selçuklu diye Türkçe, Yunan felsefesine cevap vereceğim diye Latince, ehl-i kitabın sapıklıklarını bizzat Tevrat'ın asıl nüshalarını çözmek için İbranice öğrenmiş. Bu tabii ki onun Arapça'sını zayıflatmamış. İlk yetişmesi Kur'an üzerine, 7 yaşında hafız olmuş; 17 yaşına kadar Sahih-i Buharî, Sahih-i Müslim, Ebu Davud, Tirmizî, Nesâî, İbni Mace, Ahmed bin Hanbel'in Müsned'i, Tarıküddin'in Sünen'i ve Taberî'nin Mu'cemül Kebir'ini ezberlemiş. Ben şimdi tahminen söyleyeyim: Bunların hepsini ortalama beşer cilt kabul etseniz, Taberî'ninki 30 cilt, onu nasıl sayacaksınız. Yani bunlar 60-70 cilt içinde 100.000'e yakın hadis bulunan kitaplardır. 100.000 hadis içinde 300-400 tane isim vardır. Bu isimler alfabetik içine girmiş. Bu gösteriyor ki 17 yaşında iken İbni Teymiye bir tür bilgisayar gibi kafaya sahip. Niye?

Allah ne zaman ne lazımsa onu gönderecek ya. İbranice'yi çay içer gibi, Latince'yi kahve içer gibi öğrenecek zeki kul yaratmış Allah Teâlâ.

İbni Teymiye'nin 67 yıllık hayatında dört kalem var. Yani dört işe imza atmış. Birincisi: Yaşadığı zamanın âlimlerinin aksine, 21 yaşında siyaset kitabı yazmış. “İslâhu'r-Rayi ve'r-Raiyye” diye bir kitap; Yönetici ve Yönetilenin Düzeltilmesi. Siyasete erken yaşlarda müdahale

le etmiş. Bu ömrünün sonuna kadar devam etmiş. Mesela Moğol tehdidine karşı gafil gezen Mısırlı Memlükîler’i ikaz etmek için kalkmış, Mısır’a gitmiş. “Allah’tan korkun. Niye cihat orduları hazırlamıyorsunuz?” demiş. Hapsetmişler iki sene, “Sen böyle nasıl konuşursun kralımızla?” diye. Orda ilk hapis hayatı. Mısır’daki ilk hapis hayatı böyle başlamış.

İkinci olarak: İbni Teymiye toplumun yeniden nebevî kılık alması için bidatlerin kökten kaldırılması gerektiğini düşünmüş. Bidatlerle savaş diye bir başlık açmış. Bunun için pek çok âlimin hatta onun talebelerinin bile çok üzerine düşmedikleri, hafiften aldıkları pek çok bidat, İbni Teymiye’ye göre ölümcül suç. Biraz sonra konuşacağız inşallah, bu da onun çok tepki görmesine neden olmuş. Hatta ve hatta ileri gittiği de olmuş. Mesela mezarlara gidip görüyor, Şam’da görüyor ki Rafizî’nin biri “Gidip Medine’de para harcayacak yerde, Şam’da ehl-i beyten birinin kabrini ziyaret ederim.” diyor. Bu sözü söyleyene ne diyeceksiniz? Adam resmen kiminle kimi kıyas ediyor. Normal bir türbe ziyaretini din olarak görüyor insanlar.

Bu da tutmuş, “Resûlullah’ın kabri dâhil, kabir ziyareti bidattir.” demiş. Yani bir taşla bin taşla cevap vermiş. Bunun için de hapis yatmış tabii. Yedi defa hapis yatmış 30 küsur yılda. Üçüncü olarak: Yahudi ve Hıristiyanlar’la ciddi bir savaşı var. Dördüncüsü: Batnîlik ve Rafizîlik. Yani bugünkü anlamda söylememek için özellikle bu isimleri kullanıyorum. Şii kökenli diyeyim ama Şiilik değil. Şiilik şimdi başka bir kılıkta. Batnîlik ve Rafizîlik, Şiilik’ten türetilmiş uç gruplar. Aşırı gruplar. Bunlara karşı ilk defa ordu kurulup savaşılması planını yapan İbni Teymiye’dir. Devlet adamlarını da ikna etmiş. Bunları dağda kuşatıp vaazlar etmiş, iman etmeyenleri öldürmüş. Hiç siyasetle ilgisi yok. Ama kalemi ve dili sayesinde ordular bunun emrine girebiliyor. Böyle bir yeteneği var.

İbni Teymiye dört şey. Bir: Siyasetle ilgilenmek ki o zamanın âlimleri “efendim” diyen âlimler. Siyasetçilere “efendim” diyorlar. Nasıruddin isimli vali çağırıyor huzuruna, diyor ki: “İbni Teymiye, duyuyorum ki sen iktidarı ele geçirme planları yapıyormuşsun. Bunun için ‘Şu bidattir bu bidattir.’ diyormuşsun.” O da diyor ki: “Sen beni herhâlde tanımıyorsun. Değil senin koltuğun, Hülagu’nun koltuğu bile iki kuruş etmez gözümde, sana göre put olduğu için bu puta tapınacağım zannediyorsun.” “Sen doğru söylüyorsun.” demiş vali, kovmuş ondan sonra. Biliyor çünkü; siyasetle ilgisi var ama üstten bakarak. Siyaset üstü siyasetçi.

Bidatlerle çok ciddi mücadelesi var. Dozunu bazen kaçırdığı denebilecek düzeyde ilgisi var. Üçüncü olarak: Hıristiyan ve Yahudiler’e karşı bir cephe açmış. Ve dördüncü olarak da iyilikten kopup riskli hâle gelmiş olan gruplara karşı büyük yatırım var.

İbni Teymiye’yi yedi asırdır üzerinde kavga yapılan adam hâline getiren şeyleri özetleyebiliriz. Bir: İhlaslı bir adam. Dünyayla ilgisi yok adamın. İhlaslı ve sözü senet olan adam. 20 yaşında söylediğini 30 yaşında da söylüyor, hapse girerken ne söyledi ise çıkınca da söylüyor. Şartlara ve zamana göre konuşmuyor. Bunu da herkes adı gibi biliyor. Zaten İbni Teymiye esnek bir adam olsaydı etkisi uzun yıllar sürmezdi. İki: Normların çok üstünde zeki bir adam. Bir şeyi iki defa duymuyor, not tutmuyor, gözünün gördüğünü ezberliyor, kulağının duyduğunu ezberliyor. Zekâsı çok ileri. Üçüncüsü: Cihadı teşvik ediyor. Kendisi de cihat ediyor Moğollar’a haçlılara karşı. İç isyanlarda cihat etmiş. Cihat ediyor. Ve bir başka özelliği: İbni Teymiye zahit bir adam. Malda mülkte gözü yok. Babasından mal kaldığı hâlde onu talebelerine burs olarak bağlamış. Ve bir başka özelliği: Maalesef bu özelliği başının belası; çok sert. Merhamet-

li ama çok sert. Mesela gerçek olarak söylemiyorum, anlaşılın diye örnek olarak, birinin hızlı abdest aldığını görüyor. Normalde bir çocuğa nasıl söylenir bu? “Böyle abdeste aykırı.” denir. Büyük yapsa bunu “Bu sünnete ters.” denir. Bunu İbni Teymiye söyleyecekse eğer şu şekilde söylüyordur: “Sen, sen ey ateşten başkasının o derisini yıkamayacağı adam, sen cehennemde mi abdest alıyorsun? Ne yapıyorsun sen? Bu yaptığın Resûlullah’ın sünnetine ters değil mi? Hıristiyanla farkın ne senin?” En âdil söyleyeceği sözler budur.

Çünkü İbni Teymiye’nin sünnete aykırı bir şeye tahammül etmesini beklemek mümkün değil. Deli, sünnet delisi. Ağzı sert, eli sert.

Minhâcü’s-Sünne’si var, Şiiler’e karşı yazdığı. Hz. Ali’nin Ebu Bekir’den önce halife olması gerektiğini, Ebu Bekir’in yolsuz biri olduğunu, Ömer’in yolsuzluklarla iktidarını ayakta tuttuğunu anlatan, Minhâcü’l-Kerâme isimli bir kitaba karşı yazdığı Minhâcü’s-Sünne’si var. Yani orada bir şeyi anlatırken ya firavuna anlatıyordur, ya Haman’ı anlatıyor zannedersin. Çok enteresan, sert bir üslubu var. Ama arkadaşlar, öbür türlü ses getiremezdi. Herkesi Allah planına göre ve zamanında yaratmış. Yumuşak bir adam Şam’da kaybolup giderdi.

Ebu Hanife’de, Ahmed bin Hanbel’de, Ebu Yusuf’ta, İmam Züfer’de içtihat için hangi şartlar gerekiyorsa İbni Teymiye o şartlara sahip bir müçtehitir. Bunu düşmanları da böyle kabul ediyor. Şimdi benim başka fırkalardan olduğumu anlatmak için belge olarak bu sözüm kullanılacak, ama ben Hanefî mezhebinin büyüklerinden, onu görenlerin sözlerini belge olarak kullanıyorum; müçtehit diyorlar. Müçtehit hata etmez birisi değil ki. Onun müçtehit olduğunu söylemek, masum olduğunu söylemek değil. İçtihat etti, içtihatlarında yanlışlar vardı, ayrı bir konu; ama müçtehitir. Onun İmam Züfer’den aşağı kalır bir yönü yoktur.

Eğer Kur’an sadece mezheplerden birisinin kitabı ve diğerlerinin de bu kitaba bakma hakkı yoksa ona bir diyeceğim yok tabii. Kur’an ümmet-i Muhammed’in kitabı ise Ebu Hanife kadar İmam Şafi de ondan istifade etmiştir. O da müçtehitir. Zaten onlar “Biz müçtehidiz” demediler hiçbir zaman. Sonraki nesiller müçtehit olduklarını anladılar. İbni Teymiye de aynı şekilde müçtehitir. Zira yaşarken ‘şeyhülislam’ diye adlandırılan tek âlim İbni Teymiye’dir. Hayatında ‘şeyhülislam’ unvanı verilmiştir ona. Bizde de verilmiş bu unvan ama resmî unvan olarak. Kadronun adı şeyhülislamlık kadrosu. Oraya oturmuş; hak ediyor etmiyor, öyle değil. İbni Teymiye, 60 yaşına geldiğinde onu hapse atanlar tarafından şeyhülislam olarak tutanaklar tutuluyor. “Takiyyüddin İbni Teymiye” demiyorlar da, “Şeyhülislam Takiyyüddin İbni Teymiye hapse atılmıştır” diye zabıt tutuyorlar.

İbni Teymiye bütün şiddetli, sert ağzına, mantığına, kalemine rağmen, ümmetin ashabına, ashaba ve dört büyük imama karşı ağzından bal akan birisidir. Ne Ebu Hanife’ye ne Şafi’ye, ne Malik’e toz kondurtmaz. Ahmed bin Hanbel’in mezhebinden yetişmiş birisidir. Ahmed bin Hanbel’in içtihatlarından çoğuna muhalefet etmiştir. Kendi içtihat etmiştir. Ahmed bin Hanbel’e toz kondurtmaz ama. Yani kaba, saba biri değil. Haksız biri değil.

İbni Teymiye sabır abidesi bir adam. İşkenceler, açlıklar, sefaletler hiçbir şekilde İbni Teymiye’yi yıldırmamış. İbadetine çok düşkün birisi, ibadet ehli. Bu düşkünlüklerini de talebelerinden öğreniyoruz. Sabrını, sebatını, ibadetini gösteren enteresan bir tespit var. Assaf isimli birisi, Hıristiyan, Şam’da yaşıyor. Efendimiz aleyhisselama sövmüş. Dört mezhebe göre Pey-

gamber aleyhisselama sövmenin cezası ölümdür. Bunu anlayınca gitmiş, valinin akrabalarından birine sığınmış. O da kendisine sığınan bir kimseyi teslim etmeyi yakıştıramamış onuruna, alavere, dalavere, bu adamı saklamış.

İbni Teymiye hemen valiye çıkmış. “Sen Müslüman mısın?” demiş. “Müslümanım. Ne biçim soru bu?” “Senin iman ettiğin Peygamber’e sövülüyor ve senin akrabaların bunu kolluyor. Bunu çıkaracaksın meydana.” Vali klasik siyasetçi yalpalamasını gösterince İbni Teymiye çıkmış, camileri tek tek dolaşmış. “Niye namaz kılıyorsunuz siz burada?” demiş. “Peygamberinize sövülüyor ve sizin vergilerinizle de korunuyor adam şimdi.” demiş. Bakmışlar ki bu iş olacak gibi değil, hapsetmişler. O da hapisanede 500 sayfalık hacimli bir kitap yazmış. Ümmet-i Muhammed’in ilk gününden o güne kadar Resûlullah’a sövmenin hükmü ile ilgili verilmiş fetvaları toplamış.

Seyyid Kutup rahmetullahi aleyh diyor ki: “Bir mücahidin başına gelecek en büyük bela, kâfirlerden darbe yiyince akrabalarının, arkadaşlarının ona ‘sen de aşırı gittin’ demesidir.” Bunu duymak kâfirin kurşunundan daha kötü, daha ağır diyor. Hapishanede İbni Teymiye’nin talebeleri ya da hapishanede kendisine talebe edindikleri “Ya işte... zamanla o adamın cezası verilirdi... aşırı gitmeseydin.” gibi diyorlar. Mecmau’l-Fetâva isimli 34 ciltlik kitabı var. Orada cevap veriyor: “Ben neden korkayım ki? Bu hapishanede öldürülecek olsam Allah’ın izniyle şehit olurum ve kıyamet gününe kadar müminler bana rahmet okurlar, peygamberlerini savunduğum için ve beni öldüren herkes de meleklerin lanetine uğrar. Eğer bu hapiste sürekli kalırsam ben bunun şükürünü nasıl yaparım, çok rahat ibadet ediyorum burada.” diyor. “Benden geri kalan bahçem, medresem, malım, mülküm, dükkânım yok ki onlardan koptuğum için ağlayayım. Ama siz buraya girerken anahtarlarını yanına alamadığınız dükkânlarınızdan, evlerinizden korkuyorsunuz. Siz ağlayın, beni merak etmeyin.” diyor.

Bu kafadaki adama yapacak hiçbir şey yok arkadaşlar. Yine oradan İbni Kayyım el-Cevzî, onun yakın talebelerinden biri. “Üstadım bunaldınız mı?” diyor, böyle bir soru soruyor, o da cevap verip diyor ki: “Yavrum, düşmanın bana yapabileceği hiçbir şey yoktur, ben göğsümde cennetimi de gezdiriyorum, gittiğim yere cennetim de geliyor, ben ona gitmiyorum, ben ölürsem şehit olurum, hapsedilir kalırsam Rabbimle halvet hâli olur, yani baş başa kalırım.” Bir teheccüt namazı gibi kabul ediyor hapishanede kalmayı. Kimse yok, sessizce Rabbiyle baş başa. “Bu Şam’dan sürülürsem bu sefer de seyahat etmiş olurum”, nitekim Mısır’dan Şam’a kadar sürülüyor. İbni Teymiye’nin idarecilerle ilk sürtüştüğü ortam, bu Assaf isimli Hıristiyan’ın Resûlullah aleyhisselama sövmesi ile ortaya çıkan ortamdır.

Arkadaşlar, İbni Teymiye bu hapishanelerde dolaştığı günlerde dört büyük âlim yetiştirmiş. 7-8 de büyük kadın hadis âlimi yetiştirmiş. Talebelerinin arasında kadınlar da var. Zehevî denen muhaddis İbni Teymiye’nin çekirdekten yetiştirdiği talebedir. Mizzî denen meşhur bir muhaddis var ve meşhur “İbni Kesir Tefsiri ve Tarihi” ile meşhur olan İbni Kesir, İbni Teymiye’nin talebesidir. İbnü’l-Kayyım, İbni Teymiye’nin en değerli, onun mirasını en iyi taşıyan talebelerinden biridir.

İki sorunun cevabını vererek İbni Teymiye’yi konuşmaya devam edelim. İlki Vahhabilik ile İbni Teymiye’nin ne bağlantısı var? İkincisi de Selefilik ile İbni Teymiye’nin ne bağlantısı var?

Arkadaşlar, Vahhabilik Osmanlı döneminin, yani 200 senelik bir maceranın ürünüdür. Suriye’de yaşayan Muhammed ibnü’l-Vahhab adında Necid asıllı birisi, Osmanlı’ya karşı yürüteceği harekette en iyi desteği dinden alacağını bilerek yola çıktı. Osmanlı hilafetine karşıtlık oluşturacak bir sistem. Daha sonra bunu İngilizler yönettiler. Önce bu ıslah hareketi olarak çıktı. Şimdi Ahmed bin Hanbel’i örnek alsın, Ahmed bin Hanbel kendisini döven, kırbaçlayan halife hakkını helal eden ve onu mahkemeye bile vermeyen bir adam. Kendisi Hanbelî, ama istinat edeceği, dayanacağı bir tutum yok Ahmed bin Hanbel’de. Ebu Hanife’yi, Malikî’yi, Şafî’yi alamaz. Ebu Hanife de kırbaçlanarak hapisanede öldü. İmam Malik kırbaçlandı, siyasetçilerle direkt sürtüşmeye girmede. İmam Şafî Yemen’den kendisini zor kurtardı, canını kurtardı, kaçtı. Bunun ideal alabileceği örnek ya da arkasına sığınacağı İbni Teymiye’dir.

Bunun için İbni Teymiye’den sonraki bütün ıslah hareketleri, kıyamlar bir tür İbni Teymiyeci’dirler. İbni Teymiyeci’likleri, İbni Teymiye’den daha iyi kullanabilecekleri bir malzeme olmadıgındandır. Ama Muhammed bin Abdülvahhab bu yatırımı yapınca dünyanın en büyük petrolünün üstündeki devletin sahibi oldu. İbni Teymiye ise açıklıktan öldü, gitti. Nasıl İbni Teymiyeci bunu anlamıyorum tabii. Sadece İbni Teymiye’nin kitaplarını basıp o petrolden rızık olarak insanlara hediye ettiler o kitapları. İbni Teymiye’yi 20. asırda Vahhabiliğin esası olarak görmek akıllı bir tutum olmaz. Ama İbni Teymiye’yi Vahhabiler ne kadar kullandılar, hâlâ kullanıyorlar.

Çünkü dediğim gibi Ebu Yusuf’u kullanamazsın, Seyyid Kutub’u da kullanamazsın. Çünkü Seyyid Kutub, aslında işlerine gelir, İbni Teymiye’den etkilenmiş biri. Nerede bir adam hareketli ise, İbni Teymiye’den etkilenmiştir o. Etkilenmemesi çok zor. Çünkü İbni Teymiye müceddit bir adam. Uyuşukluğu kaldırmaya çalışmış bir adam. Kıyamete kadar her uyuşukluktan sonra İbni Teymiye insülin gibi gelecektir karşına. Bir ilaç türüdür İbni Teymiye, fikirleri ile ya da onu temel alıp kendin fikir üreteceksin.

Fakat İbni Teymiye’nin, Vahhabiliğe benzetilmesi bence batıl bir şey. İbni Teymiye’nin zühdü, fihhı, cihadı ile alakaları yok. Bir defa İngiltere’nin talimatı ile kurulmuş bir devlet. O devletin altyapısını sen. İngiltere’nin Haçlı ordularına karşı kılıç kullanmış İbni Teymiye’nin uzantısı olmazsın. Suistimal edersin bu ismi, ayrı bir konu. Selefiliğe gelince, ümmet-i Muhammed’in ashab-ı kiram ve tâbiîn nesline bağlı olmak demektir. Selef onlar. Selef, ashab-ı kiram ve tâbiîn neslidir. Bir insan “Ben ashab-ı kiramın izinden gitmek istiyorum.” diyor ve samimi bir şekilde bunun için çalışıyorsa Selefî’dir. Eğer buysa Selefilik, İbni Teymiye bal gibi Selefî’dir. Ayıp mıdır ashab-ı kiramı taklit etmek, Hasan Basrî’yi sevmek ayıp mıdır? Onu bilemiyorum. İdrak ve basiret meselesidir. Ayıp da olabilir yani...

İbni Teymiye Selefî mantıklıdır. Bunu kimse inkâr edemez. Ancak İbni Teymiye bu mantığında, partisinin tüzüğüne uygun olmak için meşhur olma gibi dertlerde değil. İçtihadı ona bu yolu göstermiştir. “İnsanlar şu tarikat, bu mezhep diye diye bölündü, parça parça oldular; bana Kur’an yeter, bana sünnet yeter” diyen bir anlayışı vardır. İbni Teymiye, eğer bu dili kullanırken, yani bu şiddeti gösterirken edebiyat yapmayı bilseydi bugün dört mezhebin de bütün asırlarda andığı biri olurdu. Dili çok sert. Hırçın bir dili var. Ahmed Faruk es-Serhendî, yani İmam Rabbani; İbni Teymiye ile karşılaştırıldığında yöreleri değişik, biri Şamlı, biri Hindistanlı, biri bir sülale, öbürü bir sülaleden geliyor. Onun dışında metotları, hareketleri aynı. İbni Teymiye de İbni Arabî muhalifidir, İmam Rabbânî de.

Tam Türkçe'siyle "Başlarım senin Füsusu'l-Hikem'inden!" diyen bir adamdır. Yani İbni Arabî'ye karşı 'başlarım' diyen biri. Fütuhât-ı Mekkiye diye bir kitabı var İbni Arabî'nin. "Bana ne senin Mekkiye kitabından, medenî şeriatı getir bana." diyor onun için. Adamı Medine'nin dışında görüyor. Şeriat dilinde hepimiz bunun ne anlama geldiğini biliyoruz. Yani İbni Arabî ile savaştı. Bu savaşı İmam Rabbanî de yaptı. Ama İmam Rabbanî tasavvuf terbiyesi görmüş bir insan. Mum elinde yansa 'elim yanıyor' demeyen birisi. İbni Teymiye ile İmam Rabbanî arasında bir fark yok. İmam Rabbanî Hanefî, İbni Teymiye Hanbelî mezhebindedir. Ama her hâlükârda ikisi de müceddit güçte insanlar. Allah ikisinin de amelini kabul buyursun.

Şimdi ben İbni Teymiye'yi anlattım, övdüm, yani belki yerdiğimi de düşünen olur. Ama insanlar tek kalıplı bir gözle bakınca, kimi anlatsan ona itiraz edebiliyorlar zaten. Çok önemli değil. Allah Teâlâ'nın hangi sözden razı olacağına, hangi sözden hoşlanmayacağına bakmak zorundayız biz. Buna rağmen aklımızda olsun, Hanefî ulemasının en büyük muhaddislerinden olan Aynî ve Aliyyü'l-Karî, İbni Teymiye hayranıydılar. Bu nedenle hadis konusunda Hanefî mezhebinin yetiştirdiği en büyük iki muhaddis, İmam-ı Azam'dan sonraki nesilde Aynî ve Aliyyü'l-Karî'dir. Bunlar hadis tashihi ve tazifi konusunda güçlü isimler. Bu İbni Teymiye savaşıyla yapanlar hayatta bunları âlimden saymazlar. Bir kusur da bulamıyorlar bunda.

Tek kusurları mesela, Aliyyü'l-Karî, "Allah'ın hiçbir asırda benzerini yaratmadığı bir adamdır." diyor. Takvasına, zühdüne hayranlar. Zaten uç konuda görüşleri olmasa, İbni Teymiye'nin takvasına herkes hayran. Zavallı, bülbül dilinden çekmiş ne çektiyse. Mesela Suyutî, İbni Hacer; bunlar da hayranıdırlar. İbni Hacer hadis ilminde zirve bir insan. Suyutî, ümmet-i Muhammed'in büyük adamlarından birisi.

Üç fikhî fetvası İbni Teymiye'yi hapse düşürdü. Üçüncüsünde de hapisyanede şehit oldu. Birincisi: İbni Teymiye bir insanın üç talak hakkını da birden kullanmasının mümkün olmadığını söylemiş ve dört mezhebe de aykırı davranmıştır; dört mezhebi de yok saymıştır bu konuda. Ama çok enteresan; Kur'an'a dayanıp bunu yapmıştır. Dört mezhep de Hz. Ömer'in de içtihadına binaen ümmetin maslahatını koruyarak bu içtihadı gösterdiler ki, el-Hak, dört mezhebin yaptığı mübarek bir işti. İbni Teymiye için Allah'ın şeriatında böyle bir hüküm yok. Yani bir insan 'üçten dokuza kadar boşadım' diyor ya, otuza kadar da boşasan bir talak sayıyor bunu. Şimdi İbni Teymiye öcü, möcü ama karısını boşayan herkes İbni Teymiyeci'dir arkadaşlar. Hemen öyle bir İbni Teymiyeci'lik çıkıyor ortaya. Mesela Türkiye Diyanet İşleri müftülükleri İbni Teymiye'ye göre fetva veriyorlar. "İbni Teymiye nasıl bir adam?" dedin mi, ne dedikleri bildiğimiz bir şey.

İkincisi arkadaşlar, talak üzerine yemin yoktur. Bu da nedir? Yani bunlar İbni Teymiye'yi öldüren suçlar. Mesela adam kitap yazmış, "İbni Teymiye Şeyhülislam diyen kâfirdir." demiş. Kitap yazmış bu konuda. Eski ulemadan. Bunun sebebi ne? Bu bahsedeceğim şey. Yani adam diyor ki karısına, "Sen bir daha abinlerin evine gidersen boşsun." Buna talak yemini deniyor. Boş sözler ama dört mezhebe göre bunun gerçekleşmesi hâlinde kadın otomatik boş oluyor. Böyle bir fetva var, dört mezhebin uygulaması bu. Cumhurun, ümmet-i Muhammed'in içtihat eden âlimlerinin görüşü. İbni Teymiye bunu da yok saymış. Böyle bir şey olmaz, demiş.

Üçüncü de "kabir ziyareti yoktur" diye bir fetva vermiş. Bu söz çıkınca da Şam kalesine hapsedilmiş. O hapisle beraber de ahirete intikal etmiş. Bu konularda daha sonra onlarca kitap

yazıldı, doktora tezleri hazırlandı. İbni Teymiye bu sözleri evirip çevirip söyleseydi başına hiçbir şey gelmeyecekti, adamda o yetenek yok. Öyle bir düşünceye, konuşmaya vakti yok zaten, bir cümlelik cevaplar veriyor, bitiriyor.

İbni Teymiye'yi aslında gönüllerde bu kadar taşıyan şey Minhâcü's-Sünne isimli kitabıdır. Tam anlamıyla, Ebu'l-Hasen en-Nedvî'den özet olarak ifade edeyim. Şiilerden biri Minhâcü'l-Kirâme ve Marifetü'l-İmâme isimli bir kitap yazmış. Nedvî'nin tespitiyle, bu adama cevap verilmemesi halinde ehl-i sünnet denen kitlenin en fazla 50 yıl sonra yok olacağına karar verilmiş. Ama kitap güçlü bir kitap, dört ciltlik dev bir kitap. Adam; Ebu Bekir, Ömer, Osman'ı atmış dinden. Bu ne demek biliyor musunuz? Aynı zamanda Ebu Hureyre'den, Enes ibni Malik'ten itibaren de pek çok sahabe gittiği için Buhârî de gitmiş, Müslim de gitmiş; dolayısıyla din gidiyor 50 sene sonra. İbni Teymiye'yi hem hapse atmışlar, hem de bu kitabı götürüp "Buna cevap versene Allah rızası için." demişler. Çünkü kuyumcu o. İbni Teymiye altı ayda aynı kitabın hacmi kadar Minhâcü's-Sünne en-Nebeviye diye meşhur kitabını yazmış. Bu kitap, as-hap kimdir, ehl-i beyt kimdir, hulefa-i raşidin kimdir, Ebu Bekir, Osman, Ömer, Ali'yi niye seviyoruz, ümmet-i Muhammed ashab-ı kirama karşı hangi tavırlarda bulunmalıdır konusunda kendinden önceki ve sonraki bütün kaynakların sultanı hâline gelmiş.

O günden sonra İbni Teymiye'nin düşmanları bile bu büyük iyiliğine karşı ya da Allah'ın ona bu kudreti lütfetmesine karşı teslim olmuşlar. Ama İbni Teymiye öldükten sonra bu iş anlaşılmalı. Hapishanede şehit olduktan sonra. Minhâcü's-Sünne üzerinde durmayı düşünüyordum. Mesela orada Şia'nın Hz. Ali'yi göklere çıkarırken "bu işi daha önce yapan Hıristiyanlar'dan öğrendiler" diyor. Bunu ispat ediyor. Yani Hıristiyanlar, İsa aleyhisselamı yerli yer-siz nasıl yüceltiler, genel olarak söylüyor bunu, cümlelerinde de var zaten. Hıristiyanlık bu yolla nasıl düştü, şeytan onlara İsa aleyhisselamı ilahlaştırdı. Aynı taktikleri Hz. Ali için nasıl kullandıklarını anlatıyor ve Şiiler'in de bir kısmının insafa gelmesine sebep olmuş.

Ama bir şeyi anlatmadan geçsem haksızlık olur. Bu kitap çok kötü yankı bulmuş Şiiler'de. Bir arkadaşım İran'da uzun zaman bir şirketinden dolayı kaldı, ilim çevrelerinde oturdu. O anlatmıştı: "Enteresan bir şeyle karşılaştım. Şiiler adak yapacakları zaman derlermiş ki 'Ya Rabbi filan işim olursa iki tane Minhâcü's-Sünne alıp yakacağım senin rızan için.' derlermiş." Yani böyle bir esprisi var bunun. Ne kadar doğru olduğunu bilmiyorum, kitaplarda görmedim bunu. Ama kitabı görünce iki tane yakmakla da bitmeyeceği anlaşılıyor. Yani on tane de yaksan bitmez, çünkü müessir bir kitap. Allah rahmet eylesin.

Kısa başlıklarla İbni Teymiye neden hedef tahtasında kaldığı, hâlâ niye kurtulamadı zavallı, hâlâ niye insanlar Vahhabiler'e sataşacak yerde İbni Teymiye'ye sataşıyorlar, yani adamın hoşuna gitmeyen fetva verdin, "İbni Teymiyeci misin?" diyorlar, neden? Arkadaşlar bunun yaşadığı zamandaki en büyük nedeni İbni Teymiye Resûlullah'ın adamı, halk adamı. Camilerden başka sığınağı yok, evi yok, barkı yok. Onunla uğraşanların hepsi resmi din görevlisi hocalar ama. Burada bir fark var, mer'î sistem Haçlılar'ın, Moğollar'ın istilası, Batınîler'in, Rafizîler'in istilası altında, o sistemin resmî görevlileri İbni Teymiye düşmanı. Ümmetin hâline kanlı gözyaşı akıtan İbni Teymiye kötü adam, bir. Uzatmayacağız.

İki, arkadaşlar, dehalığın gereklerinden biri çok tenkit görmektir. Sıradan adam deha olmaz zaten. Ezber bildiği kitaplar 10 cilt, 20 cilt değil, canı sıkılınca kitap ezberliyor. Dinlen-

mek için kitap yazıyor. 500'e yakın kitabının olduğunu söylüyor İbni Kayyim. 150 civarında şu an elimizde var. Hapislere girince yanmış, yakılmış; kitaplar kaybedilmiş.

Üçüncü özelliği, gerçekten İbni Teymiye zamanının âlimlerinin belası oldu. Ne güzel basmakalıp ifadelerle “caizdir, değildir” deyip bitiriyorlardı. Mesela arkadaşlar, çok enteresan, burada zikretmek istemiyorum, Moğollar'ın, Haçlılar'ın geldiği zamanda İbni Haldun da vardı. Ama İbni Haldun'un bir refleksi yok bu olaylara karşı. Sosyolog kafasıyla bunları çözmeye çalışmış. Onun için İbni Haldun'u çok severler. Bu onun tenkidi için söylediğim söz değil. Gerçeği söylemek lazım, İbni Teymiye'nin zamanında da “Nerelere kaçalım, nasıl kurtulalım Moğollar'dan?” denilirken İbni Teymiye, “Nerede karşılayalım bu adamları?” demiş. Nereye kaçalım ile nerede karşılayalım arasında çok fark var. Biri kitap yazarak cihat ettiğini düşünmüş, öbürü “Akşam yazdık kitabı, gündüz de cihat edelim.” demiş. Başının belası, yani çomak sokmuş arı kovanına. Zehirli bal ürettiyorlarmış bu adamlar, çomak sokmuş. Çomak sokunca da arılar bunu sokmuş.

Dördüncü özelliği arkadaşlar, İbni Teymiye sert dilli bir adam. Yani Minhâcû's-Sünne'sine bugün de böyle teberrüken bakayım dedim, yani biraz da hoşlanıyor insan, kavga gibi okuyorsun kitabı. Diyecek ki “bu sünnete aykırı”, “Vay sünnet tanımaz hain, sen deccal mısın, nesin?” diye başlıyor. Bir kitabı var dört ciltlik. Muhteşem bir şey. Akılla Vahiy Sür-tüşmez, kitabın Türkçesi bu. Bunu anlatıyor. Akılla vahiy sür-tüştüğü zaman ya bu vahiy değildir, mevzu bir hadisi esas almışsındır, niye aklıma uymuyor diyorsun ya da senin aklın sarhoş aklıdır diyor. Ama bunu ben böyle kabaca söylüyorum, o ispat ediyor. O kitabının girişine bakıyorsun, besmele-hamdeleden sonra kavga cümleleri başlıyor. Adam, dört duvardan kuşatılmış zamanın adamı. Edebiyata vakti yok, şiire vakti yok, hiç şiirine rastlanmamış mesela. Şiir-den anladığı belli, çünkü şairlerden alıntılar yapıyor, şiiri yok adamın. Şiir bir zevk işi. Yani oturup akşam çay içerken şiir yazılır. Şiir yazacak hâli de yok, mücahit, müttaki bir adam. Kılıcı gibi dili var. Allah rahmet etsin.

Beşinci özellik, ana konu arkadaşlar, Muhyiddin-i İbni Arabî'yi karşısına almış. İbni Arabî'yi kim karşısına aldıysa sürünmüş, neden sürünmüş? Çünkü Muhyiddin-i Arabî kimse-nin anlamadığı şeyleri söyleyip gitmiş bu dünyadan. Mustafa Sabri Efendi rahmetullahi aleyh, Mevkıfu'l-Akl isimli eserinin başında diyor ki: “Benim babam Tokat'ta, caminin bahçesinde Muhyiddin İbni Arabî'nin söylediği sözlerden sadece bir tanesini söylese zındık diye öldür-ürdü. Muhyiddin İbni Arabî'nin nasıl takva oldu bu sözleri? Nasıl hikmet oldu bunlar, bu şey-tanın tuzağı değil de nedir?”

Konevî denen zat da gelip bunları felsefeleştirmiş. Kökleştirmiş. İnsanlar muamma şey-lerin üzerinde durmaktan hoşlanırlar. Zehebî diyor ki: “Allah'a yemin ederim ki Müslüman-lar'ın hepsi inek çobanı olup sadece namaz kılacak kadar Fatiha ve iki tane sure bilip namaz kı-lacak kadar ilimleri olsa şu adamın kitaplarını okumalarından daha iyidir.” Muhyiddin İbni Arabî'nin Füsusu'l-Hikem ve Fütuhâtu'l-Mekkiyyesi'ni kastederek söylüyor, neden?

Çünkü bunlar ümmet-i Muhammed'in başına sorun oluşturdu. İki türlü tasavvuf var. Bir zaviyelerde, tekkelerde kendini Allah'a vermiş, ibadetle meşgul olan tasavvuf var, İbni Teymi-ye bunu öve öve bitiremiyor zaten. Abdulkadir-i Geylanî dedin mi ağzından ballar akıyor. Bir de masa başında tasavvuf var. Hallac ile başlayan, İbni Arabî ile resmîleşen, Konevî ile sistem-

leşen masa başı tasavvuf var. Yani Yunan felsefesini şeriatın özü hâline getiren, felsefeden kaynaklanan tasavvuf var, İbni Teymiye'nin savaştığı tasavvuf, bu tasavvuftur. Ama bu ayrımı yapmadan İbni Teymiye'nin tasavvufla, zikirle mücadele ettiğini söylediği zaman insanlar iftira etmiş olur. Hesabını verir kıyamet günü. İbni Teymiye, evet karşısına tasavvufu aldı. İbni Teymiye mesela mezarlara gidip “Ey buradaki meyyit, beni mağfiret et, günahlarımı affet.” diyenin bulunduğu zamanda yaşamış. “Müşriktir bunu diyen.” diyor. Şimdi de fetva budur. İnsan bir sahabinin kabrine gidip “Ey sahabi filan, affet beni, günahlarımı affet.” dese bu cümle Allah için söylenir. Fetâvâ'sında belki yüz yerde bunu söyleyenin müşrik olduğuna dair fetvası var.

Aynı şekilde, mesela onun zamanında “eğer henüz kemale ermedi isen türbe ziyaret etmen haccetmenden efdaldır” diye fetva vermişler. Var mı böyle bir şey? İslam'ın beş esasından birini sen filanca âlimin kabrini ziyaret etmekten daha basit görüyorsun. Bunu diyene basıp döşeniyor. Yani İbni Teymiye'nin yaptığı düşmanlığın kökünde bu var. Mesela şeyhlerin gaybı bileceğine, ulûhiyete ait sırlara vakıf olduklarına, fenafillah olduğuna inanılmasını şirk görüyor. Yani tespih çeke çeke sonunda sen de Allah'ın bildiklerini biliyorsun. Allah'ta kayboluyorsun demek. Bu manaya geliyorsa buna basıp kalaylıyor ama nasıl. Bunu öldürmeyi cihat görüyor. “Bunu öldüren gazidir.” demeye getiriyor. Aynı şekilde “beni kurtarırsa şeyhim kurtarır, Allah'ın işi değil bu” diye Allah'tan başkasından yardım görmeyi bu boyutta, dua, maddî yardım değil de bu boyutta göreni de müşrik görüyor.

Yani İbni Teymiye tasavvufun bir kitlesini karşısına almış. Ama bu bizim şimdi Yunus Emre olarak gördüğümüz veyahut da filan dağda filan tekkede insanlara Kur'an öğreten tasavvuf ve şeyh değil arkadaşlar. İslam âlemini gezip görmediyseniz bilemezsiniz. Gözlerimle gördüğüm şeyi söylüyorum: İnsanların kibleyi bırakıp mezardaki sandukaya karşı namaz kıldıklarını gözlerimle gördüm. Yani “Buranın kiblesi bu adamdır.” diyor. Orda adam var mı yok mu belli değil. Gerçekten orda yatan biri var mı? Veli midir, deli midir belli değil. Adam böyle itikat sıkıntılarına karşı gelmiş. İbni Teymiye müceddit adam. İmanı ve akideyi ashab-ı kiram'ın düzeyi zamanına taşıma mücadelesi yapıyor. Mesela kazara senin “Ashab-ı kiramdan daha değerli birisi olur.” diye bir cümle ağzından çıktıysa, okuduğun kitabın kenarında gördüyse ki, Ebu Bekir'den, Ömer'den, Osman'dan Ali'den iyidir filanca; gitti. Sana ne diyeceğini Allah'tan başkası bilemez. Ashab-ı kirama toz konduran İbni Teymiye'nin girdiği diyara giremez. Ashab-ı kiram da kendilerini böyle görüyorlardı. Peygamber Efendimiz de “Benim ümmetimin en hayırlısı bu insanlardır.” diyordu. Ama her hâlükârda İbni Teymiye'nin özellikle dört halifeyi diline dolayana affi yok.

İbni Teymiye, kısaca özetleyecek olursak zamanın gerekli bir adamdı. Şimdi ne kadar uyarlanabilir bu zamana bilemiyorum. Ama zamanın gerekliydi. Her insan gibi, her âlim gibi yanlışları da oldu. Hatalar da yaptı. Sahih dediği hadislerin zayıf çıktığı da oldu. “Hadis zayıftır.” dedi; sahih çıktı. Yanıldı. Ne masumdu, ne melekti. İbni Teymiye gelmiş geçmiş insanlardan birisidir. Zamanındaki rolünü oynadı. Haçlılar'a karşı ümmet-i Muhammed'i şuurlandırdı. Ümmet-i Muhammed'e örnek oldu. Biz onun güzelliklerini alıp mesela Kur'an'a bağlılığını, sünnete bağlılığını, ümmet-i Muhammed'in Kur'an ve sünnetten kaynaklanan içtihat erbabı yetiştirmesindeki arzularını, ashab-ı kiram sevgisini, ashab-ı kiramın fitnesine bulaşmamayı, benzeri sözleri İbni Teymiye'den alıntılarsak İbni Teymiye bizim için iyi biri olur.

Ama İbni Teymiye diye İngilizler’le işbirliği yapmış bir kitleyi görürsen sen, İbni Teymiye diye ana-baba hukuku tanımayan iki serserinin oluşturduğu bir derneği İbni Teymiyeci zannedersen, yani İbni Teymiye’nin kitabı orada var diye, filan radikal grup İbni Teymiye okuyorlar, bu İbni Teymiye böyle, filan grup ramazanda mukabele okuyorlardı diye Kur’an’ı da mı sileceksin kültürden? İbni Teymiye’nin ne suçu var, onlar onu okuyorlarsa. İbni Teymiye kesinlikle masum değildi. Benim gibi bir adamın onun emsallerinden yaptığı alıntılarla yanlış olduğunu ya da yerinde olmadığını düşündüğüm sözleri var. Melek değil, masum değil, böyle bir iddiası yok zaten. Kendisinin kendisini değerlendiren sözleri var. Çok yaygın, aşağı yukarı 150 cilde varan kitabı var piyasada. O sözlere bakıyorsun, kendisini ilahlaştırmıyor. Abartmıyor. Zavallı bir Allah dostu olarak görüyor. Allah dostu olmaya çalışan biri olarak görüyor. Ama düşmanlarına karşı haşin bir adam. Onun düşmanı kim? Haçlı. Berbatlık burada zaten. Haçlılar, Moğollar, Batınîler, Rafizîler, tasavvuf erbabı. Bunlar da sünnete ters davrandıkları zaman bunun düşman listesinde.

Normalde âlimler tasavvufun, Rafizîliğin, Batınîliğin yanlış yönlerine müdahale ederler, ediyorlar nitekim. Mesela biraz önce örnek verdim; Ahmed Faruk es-Serhendî de tasavvufa sataşılıyor, “Böyle şey olur mu, Allah’ın şeriatını takmayan tasavvuf olur mu!” diye İmam Rabbanî söylüyor. Ama söylemekten söylemeye fark olmasından dolayı çıkıyor bunlar herhâlde.

Allah’tan, bize de Allah için, din için çalışıp gayret eden, şuurlu bir anlayış idrak lüt-fetmesini niyaz ediyorum.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah’a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.